

รูปแบบการสร้างสรรคนาฏยศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์
โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่

THE FORMS OF THE CREATION OF A DANCE: SHE TELLS... THROUGH
CHOREOGRAPHY PROCESS IN POST-MODERN DANCE CONCEPT

ธนกร สรรยวราภิญญ

TANAKORN SUNVARAPHIPHU

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT UNIVERSITY

กรุงเทพมหานคร

BANGKOK

รับต้นฉบับ : 9 สิงหาคม 2562 / ปรับแก้ไข : 28 สิงหาคม 2562 / รับลงตีพิมพ์ : 2 กันยายน 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุด ซีเทลส์...โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบวิจัยคุณภาพ โดยการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สื่อสารสนเทศ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ศึกษา ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ จากการศึกษาผู้ศึกษาได้พบรูปแบบการสร้างสรรคการแสดง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบขบวนการแสดงแบ่งเป็นช่วงการแสดงตามช่วงอายุ การเจริญเติบโต การคัดเลือกนักแสดง นักแสดงหญิง 5 คน โดยผู้ศึกษาคัดเลือกจากความยาวของระดับเส้นผมที่ต้องมีความยาวเกินระดับหัวไหล่ การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ กระบวนการผ่านแนวคิดความเรียบง่าย การออกแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบเครื่องแต่งกายเพียงชิ้นเดียว ใช้วัสดุที่มีความยืดหยุ่น สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักเต้นเป็นสำคัญการออกแบบเสียงเลือกใช้เสียงสังเคราะห์ที่ให้ความรู้สึถึงการเริ่มต้นสอดประสานกับโครงเรื่อง การออกแบบพื้นที่ การแสดง การแสดงชุดนี้มีความอิสระจากพื้นที่ในการนำเสนอ และการออกแบบแสงแสงจะไม่ได้มีผลต่อเนื้อหาการแสดงเป็นสำคัญ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการประเมินด้วยการส่งการแสดงขึ้นนี้เข้าสู่เทศกาลนาฏยศิลป์ในระดับนานาชาติพร้อมได้รับการคัดเลือกสู่เวทีการแสดงระดับนานาชาติ 3 ครั้งได้แก่ 8th SWU International Festival of Arts and Culture 2018, International Dance Festival 2018 และ Dance Xchange, The Philippines International Dance Festival อันเป็นแนวทางและประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปะการสร้างสรรคนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบ, กระบวนการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์, นาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่

ABSTRACT

This article aims to find forms in the creation of a dance: She tells... through choreography process in post-modern dance. This is a creative research that has collected data by use quality research format; documentary survey, interview, media studies, field study, observation, seminar and personal experiences are go through the analysis and synthesize process to creative dance work. It is found that the dance creation can be divided into 7 components: 1) Role is divided into stages according to the growing age, 2) Performers are selected by the study selected from the length of the hair level that must be longer than the shoulder level, 3) Choreography through the concept of simplicity, 4) Costume is one piece costume pattern use flexible materials supporting the movement, 5) Music and sound design uses synthetic sounds that give a sense of beginning to harmonize with the story, 6) Space design is independent of the presentation area, and 7) Light design will not have a significant effect on the display content. The study is evaluated by submitting this performance to the international dance festival and being selected to participate in the 3 International Dance Festivals; 8th SWU International Festival of Arts and Culture 2018, International Dance Festival 2018 and Dance Xchange, The Philippines International Dance Festival which will be the post-modern creative dance's direction and education benefit for future.

Keywords : Forms of the creation of a dance, Creation of a dance process, Post-modern dance

บทนำ

บทความชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยผู้ศึกษากำหนดหัวข้องานสร้างสรรค์ในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-modern dance) สู่การสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ อีกทั้งผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความเป็นปัจจุบันในข้อมูลที่ยังคงดำเนินชีวิตจำกัดของสิทธิเสรีภาพของเพศหญิงหรือผู้หญิงจากอดีตจวบจนปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่ายังคงดำเนินต่อไปถึงอนาคต จากหลักฐานที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “เกือบทุกวัฒนธรรมจะสร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะด้อยกว่าชายในเกือบทุกด้าน และในความเป็นจริงผู้หญิงถูกกีดกันออกมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้ได้เป็นผู้นำ แม้ว่าบางครั้งบทบาททั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ยังคงแสดงออกถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศอยู่เสมอ” (Chamnanmor, 2014, p. 13) ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการบูรณาการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์โดยมุ่งนำข้อมูลสู่การค้นหารูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ดังนั้นความสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้ผู้ศึกษาจึงให้ความสำคัญในสองประเด็นคือ ประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงและประเด็นนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงสู่การสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ผู้ศึกษาดำเนินการค้นหาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์สู่กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์โดยได้รับแรงบันดาลใจจากสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่ดูเหมือนจะมีความเท่าเทียมกันในสังคมแต่ในความจริง

ที่ปรากฏอยู่นั้น สิทธิเสรีภาพของผู้หญิงถูกจำกัดตั้งแต่อดีตกาล สู่การกำเนิดแนวคิดสตรีนิยมซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดจากการมองเห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผู้ชาย ภายใต้ระบบพ่อเป็นใหญ่ส่งผลให้คุณค่าของผู้หญิงถูกลดทอน การกำหนดบทบาทที่กำหนดให้ผู้หญิงเป็นเพียงทรัพย์สินมากกว่า การส่งเสริมความเป็นมนุษย์ด้วยการมอบสิทธิในการเลือกดำรงชีวิตเหมือนว่าจะชัดเจนเมื่อพิจารณาจากมุมมองด้านต่าง ๆ และชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาในบริบทการส่งเสริมด้านคุ้มครองจากครอบครัว พรสวรรค์ สุวรรณธาดา กล่าวว่า “การแต่งงานในอดีตมักใช้วิธีคลุมถุงชน ซึ่งเป็นธรรมเนียมมาช้านานว่าหญิงผู้เป็นลูกสาวต้องเชื่อฟังพ่อแม่ที่จะเป็นผู้จัดหาชายมาแต่งงานตามความเหมาะสมหรือตามความคิดของผู้ใหญ่ เรื่องความรักไม่ใช่เรื่องสำคัญ” (Suwanthada, 2011, p. 66) เมื่อผู้หญิงเปรียบเสมือนทรัพย์สินของครอบครัว การส่งเสริมด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงในสังคมที่ออกจากครอบครัวก็ยังคงไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากผู้ชายเป็นผู้กำหนดหลายสิ่งหลายอย่างของสังคมก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเอื้อประโยชน์ต่อผู้หญิงดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ผู้ร่างกฎหมายและกำหนดนโยบายระดับประเทศซึ่งเป็นผู้ชายเกือบทั้งหมดมักมองปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ในภาพรวมโดยไม่ได้ตระหนักถึงสาระความแตกต่างระหว่างหญิงชายอย่างแท้จริง ส่งผลให้กฎหมายและนโยบายที่ถูกผลักดันออกมาไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์จากศักยภาพของผู้หญิง อีกทั้งไม่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของผู้หญิงอีกด้วย (Na Nakom, Thamtai, Keawka, Keawsanit, Katepol, Chairis, Chaiwan, 2002, p. 9) เหล่านี้ล้วนเกิดจากรูปแบบการปกครองที่มีผู้ชายเป็นใหญ่หรือที่เรียกว่าสังคมแห่งปิตาธิปไตยที่สร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย และถูกกีดกันออกจากสิทธิต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเพศคือตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขในการกำหนดบทบาท สิทธิเสรีภาพ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นมา นั้น ส่งผลโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่อยู่ในสังคมให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน สืบเนื่องมาจากเพศสภาวะที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดนโยบายและกฎหมาย อันส่งผลให้สิ่งที่มีอยู่ไม่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วในประเทศไทยนั้นสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงไทยก็ไม่ได้ต่างจากที่กล่าวไว้ข้างต้น สังคมการปกครองเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง สร้างคุณค่าให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติแต่เมื่อเวลาได้เดินทางเข้าสู่รูปแบบการปกครองที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นดูเหมือนว่าสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงนั้นได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น ดังที่ตวงหทัย บุรณเจริญกิจได้แสดงข้อมูลว่า “เมื่ออำแดงเหมือน หญิงสามัญได้ร้องทุกข์ต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ส่งผลให้มีการประกาศห้ามบังคับซื้อขายบุตรหญิงและภรรยา การเปลี่ยนกฎหมายให้ผู้หญิงที่บรรลุนิติภาวะได้รับ สิทธิในเนื้อตัวร่างกายและการกำหนดอนาคตของตนเองโดยสามารถเลือกคู่ครองด้วยตนเองได้ การสร้างภาพลักษณ์หญิงไทยเพื่อรับใช้อุดมการณ์ชาตินิยม เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความปึกแผ่นชาติให้มีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งอีกครั้ง หลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลทหารของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมีท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ภริยาเป็นแกนนำในการสร้างภาพลักษณ์สตรีเชิดชูความเป็น “ดอกไม้ของชาติ” ที่มีการแต่งกายประณีต ความสวยงาม และสุขภาพเรียบร้อย รัฐสร้างภาพลักษณ์ “ผู้หญิงไทยที่ดี” ผู้ธำรงรักษาคุณค่าความดีความงามของครอบครัวและประเทศชาติ ในฐานะแม่และเมียที่ดี ภาพลักษณ์เหล่านี้ถูกขับเคลื่อนด้วยอุดมการณ์ชาตินิยม ผ่านเพลงและหนังสือที่แต่งขึ้นโดยท่านผู้หญิงละเอียด การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิบัติตามเพศสภาพในสังคมไทยได้รับผลกระทบในยุคแรก จากปัจจัยทางการเมืองในกระแสโลกและภายในประเทศ ซึ่งมีรัฐเป็นตัวแสดงหลักในการขับเคลื่อนบทบาทระหว่างสองเพศ หญิงและชาย อิทธิพลของวาทกรรมการสร้างควมมีอารยะ การสร้างชาติและการพัฒนา กำหนดแบบแผนการปฏิบัติตามเพศสภาพไปในทิศทางที่มีความเป็นทางการ ก่อเป็นความเข้าใจร่วมกันของสังคม จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสังคม ที่แม้จะทำให้ผู้หญิงได้เข้าสู่พื้นที่ทางอำนาจระหว่างเพศ แฝงนัยที่ให้คุณค่าและโอกาสในการนำทางเศรษฐกิจและการเมืองกับความเป็นชายเหนือความเป็นหญิง”

(Buranajoenkij, 2017, p. 2-4) ถึงแม้ว่าสังคมไทยจะมีการพัฒนาด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงตามยุคสมัย แต่ยังคงมีงานวิจัยบางฉบับที่ยังคงดำเนินการศึกษาความแท้จริงของสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และได้มีการวิเคราะห์ว่า เป็นเพราะการปลูกฝังกันมาอย่างช้านานส่งผลให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสถานะ อันด้อยกว่าผู้ชาย มาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันเองสิทธิเสรีภาพที่ถูกเรียกร้องก็ยังคงถูกความเชื่อแบบดั้งเดิมครอบงำอยู่ ดังที่ชวิตชนก โชติมุกตะ ได้แสดงถึงข้อมูลที่ได้ศึกษามาว่า “ด้วยสังคม ครอบครัว ประเพณีไทย และวัฒนธรรมไทยที่ได้ปลูกฝังมาช้านานว่า หญิงต้องด้อยกว่าชาย หญิงเป็นสมบัติของชาย และหากยังไม่สมรสก็เป็นสมบัติของบิดามารดา ซึ่งเอาไว้ใช้งาน หรือเอาไปขายก็ได้ หญิงในสมัยก่อนไม่ต่างอะไรไปจากตัวกับควาย หญิงไม่มีสิทธิในการเลือกใช้ชีวิตของตนเอง และเมื่อโลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้น หญิงไทยจึงได้รับการพัฒนาให้มีการศึกษา อิสระ และความเท่าเทียมจากผู้บริหารประเทศไม่ต้องการให้คนทั่วโลกมองว่าสังคมไทยกดขี่เพศหญิง แต่ในการปลูกฝังว่าหญิงต้องด้อยกว่าชายที่มีมาช้านานนั้น ทำให้ยังไม่สามารถเปลี่ยนความคิดของบุคคลบางกลุ่มที่ยังคงคิดในแบบเดิมว่าหญิงไทยต้องด้อยกว่าสังคมไทยในอดีตที่มีการปลูกฝังให้ชายมีความสำคัญมากกว่าหญิง บุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ พี่ น้อง หรือกระทั่งสามี มีมุมมองว่าหญิงไทยนั้นเป็นสมบัติของครอบครัว ที่สามารถใช้งานได้ ทุบตีได้ หรือแม้ว่าจะนำไปขายก็ได้ สิทธิความเป็นคนของหญิงไทยในสมัยโบราณนั้นมีน้อยมาก จึงส่งผลให้ไทยในปัจจุบัน ยังมีความเชื่อในแบบดั้งเดิมว่าหญิงเป็นผู้มีสิทธิกระทำการใด ๆ น้อยกว่าชาย ไม่ว่าจะเป็นการเลือกอาชีพที่ทำ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน หน้าที่ในครัวเรือนที่มากกว่าชาย การใช้ชีวิต” (Chotimukta, 2018, p. 23-24)

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ชัดว่ามีการพัฒนารูปแบบสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงมากขึ้น และในปัจจุบันผู้หญิงเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจระดับมหภาคมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถที่มีมากกว่าการถูกประเมินโดยผู้ชายในอดีต แต่ก็ยังคงปฏิเสธไม่ได้ว่าถึงแม้ผู้หญิงจะแสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถมากเท่าใด ผู้ชายในสังคมในคงใช้ความเคยชินในการกำหนดรูปแบบ ภาษลักษณ์ สิทธิ เสรีภาพบางประการไว้อยู่ ผู้ศึกษา ได้นำประเด็นเหล่านี้เข้ามาสู่กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบหลังสมัยใหม่ให้ความสำคัญเพียงด้านความก้าวหน้างานมองข้ามความจริงทางธรรมชาติ การหลุดพ้นความจริงทางธรรมชาติสู่ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้เกิดแนวคิดหลังสมัยใหม่ หันหันกลับมามองความจริงที่ไม่แน่นอน ยอมรับความหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ใส่ใจความซับซ้อนที่ถือว่าเป็นลักษณะที่เด่นชัดของแนวคิดหลังสมัยใหม่นี้ ดังที่วีรัตน์ ปิ่นแก้วได้กล่าวว่า “ศาสตร์และความรู้ในชุดของหลังสมัยใหม่ มีทำที่ท้าทายต่อการแสวงหาความจริงเชิงประจักษ์ของกระบวนทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ในยุค สมัยใหม่ ความคิดหลังสมัยใหม่ยอมรับความจริงไม่แน่นอนคงที่ตายตัว สนใจเรื่องความหลากหลายมากกว่าความเป็นเอกภาพ ความแตกต่างมากกว่าการผสมผสาน ใส่ใจความซับซ้อนมากกว่าระเบียบแบบแผน มองความรู้เคลื่อนไหว สังคมเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็นพหุสังคมและพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์ สภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของชุดความรู้ที่มุ่งวิพากษ์กระแสหลักของสมัยใหม่ และมองความรู้เป็นนาฏกรรมชนิดหนึ่ง” (Pinkaw, 2011, p. 24) ดังนั้นการนำเสนอรูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ในรูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นั้น ผู้ศึกษามุ่งเน้นที่กระบวนการการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ที่ถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ เอกสาร ตำรา งานวิจัย การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิจากผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งยังเป็นการก้าวทันถึงข้อมูลอันเป็นปัจจุบันที่สอดคล้องไปกับการเดินทางและการเคลื่อนไหวของสังคมศิลปะในโลกใบนี้ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้สื่อสารสนเทศอื่น ๆ อันเป็นเครื่องมือที่มีความทันสมัย เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นในโลกปัจจุบัน และการใช้ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ศึกษาเองเพื่อดำเนินการประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ชุดนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อค้นหารูปแบบในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์...โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

ประโยชน์การวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ในงานวิจัยนี้จะเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบนาฏศิลป์ภายใต้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ซึ่งในประเทศไทยนาฏศิลป์ประเภทนี้ยังไม่มีที่แพร่หลาย ซึ่งอาจเป็นผลจากการขาดการศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ประเภทนี้ งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูล ขั้นตอน และรูปแบบผลงานนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจในการดำเนินงานในรูปแบบนี้ได้ศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ต่อไปในความหมายของนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่นาฏศิลป์ (Post-modern dance) คือ นาฏศิลป์ ที่มีการแสดงความคิดที่หลากหลาย ไม่ต้องการข้อสรุปในการนำเสนอศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือ ไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ใดวิรุณ ตั้งเจริญ ได้แสดงถึงทรรศนะด้านการแสดงออกของศิลปะหลังสมัยใหม่ว่า “การแสดงออกในยุคสมัยของลัทธิหลังสมัยใหม่ ช่วงเวลาที่แสดงพหุความคิด พหุปัญญา การยอมรับความหลากหลายที่ไม่ต้องการข้อสรุป ไม่ต้องการทฤษฎีหรือหลักคิดตายตัว เพราะความหลากหลายและความเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นความจริงเป็นอนิจจตา (Impermanence) ความไม่เที่ยงตรง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป ถ้าเราหลงใหลอยู่กับข้อสรุป กฎเกณฑ์ ทฤษฎีอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเกิดทุกขตา (Conflict) เพราะสรรพสิ่งและความคิดล้วนเป็นอนัตตา (Soullessness) (Tungcharoen, 2002, p. 335) สอดคล้องไปกับ นราพงษ์ จรัสศรี ที่ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ว่า “ถึงแม้ว่าในช่วงแรกนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่จะคลุมเครือ โดยครั้งแรกมีความหมายรวมถึงงานนาฏศิลป์แบบทดลอง (Experimental dance) แต่งานในยุคนี้จะมีความแตกต่างแตกแยกกันออกไปจนไม่สามารถจำกัดลักษณะเฉพาะได้” (Charassri, 2005, p. 137) อีกทั้งได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราว ไม่จำเป็นต้องมีเอกภาพ นำเสนอผ่านความขัดแย้งเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดคำถามและจดจ่อในงานแสดงที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ชมสามารถตีความได้ตามประสบการณ์ของตน” (Charassri, Interview, 2017, 21 February)

ดังนั้น นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึง ศิลปะที่ใช้ร่างกายในการสื่อสารไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ในการนำเสนอที่อยู่ในกรอบของนาฏศิลป์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแสดงถึงพหุความคิด พหุปัญญานำเสนอผ่านความขัดแย้งเพื่อกระตุ้นคำถามให้เกิดแก่ผู้ที่เข้ามาเข้าชม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยด้วยรูปแบบงานวิจัย 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการวิจัยที่ไม่ได้มีข้อกำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ศึกษาและผู้ศึกษาสามารถดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานพร้อมไปกับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำให้กระบวนการสร้างสรรค์เกิดขึ้นและพัฒนาได้ มีวิธีการหาข้อมูล หรือการวางโครงสร้างงานวิจัยนั้นค่อนข้างมีรูปแบบที่อิสระสามารถวางโครงสร้างได้ตามแบบที่ผู้ศึกษามีความถนัด ดังที่วิซชุต ฐาติตยได้แสดงทรรศนะถึงการวางโครงสร้าง

รูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า “รูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการวางโครงสร้างงานวิจัยในรูปแบบที่ผู้ศึกษามีความถนัด โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่ง่ายที่สุด ชัดเจนที่สุด รูปแบบงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นรูปแบบเฉพาะของผู้ศึกษาแต่ละบุคคลอาจมีโครงสร้างที่คล้ายกับผู้ศึกษาคนอื่นๆได้ แต่เพียงมีรูปแบบที่ผู้ศึกษาสามารถอธิบายผลงานสร้างสรรค์ของตนเองได้ตามหลักเหตุและผล” (Vudhaditya, Interview, 2017, 7 March)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรูปแบบกระบวนการวิจัยที่มุ่งไปทางศาสตร์มานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์ เน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกในภาคสนาม ในงานวิจัยการสร้างสรรคานาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ เป็นรูปแบบการดำเนินงานวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปกรรมอันเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในศาสตร์ด้านมานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์เป็นปรากฏการณ์สร้างสรรค์ที่ได้รับบันดาลใจจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว โดยวรรณวิภา มัชฌมนันท์ ได้แสดง ได้แสดงทรรศนะถึงกรอบแนวคิดในงานวิจัยคุณภาพไว้ว่า “เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์มานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์ เป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยาย เน้นเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติ นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้มาซึ่งข้อเท็จจริง” (Mattayomnant, 2015, p. 59)

ดังนั้นในการดำเนินงานศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาศึกษารวบรวมข้อมูลในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบการแสดงขึ้นนี้

รูปแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

งานสร้างสรรค์ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้จากแรงบันดาลใจเรื่องชีวิตจำกัดของสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงจากอดีต จวบจนปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะคงดำเนินต่อไปถึงอนาคต สู่การสร้างสรรคผลงานการแสดงนาฏศิลป์ที่ผู้ศึกษาได้ตั้งคำถามในงานวิจัยถึงรูปแบบของการสร้างสรรคานาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส...โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ควรีรูปแบบการสร้างสรรคอย่างไร ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อค้นหารูปแบบ และพัฒนาการสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์ตามองค์ประกอบของนาฏศิลป์ ทั้ง 8 องค์ประกอบดังนี้

1. การออกแบบบทการแสดง

การออกแบบบทการแสดงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนเรื่องเป็นแผนงานเพื่อให้รูปแบบการแสดงสร้างสรรค์เกิดความเป็นเอกภาพ ในการดำเนินงานครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องเล่าของผู้หญิงในแง่มุมด้านสิทธิเสรีภาพ ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้หญิงที่เห็นได้ว่าต่อให้กาลเวลาดำเนินมาสักเพียงใด ความคิดของผู้คนที่มิต่อเพศหญิงหรือผู้หญิงนั้นยังคงครอบงำสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียม และยังคงถูกสังคมกดดันเพียงเพราะเกิดมาในเพศสภาวะที่เรียกว่าเพศหญิงเพียงเท่านั้น ในครั้งนี้ได้ดำเนินการวางโครงเรื่องไปตามช่วงอายุของผู้หญิงตั้งแต่เกิดจนเติบโต เพื่อให้การเรียงลำดับของเรื่องเล่าเรื่องนั้นเป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเรียบง่ายในแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ จากการศึกษาข้อมูลส่งผลให้ผู้ศึกษาพบว่า ผู้หญิงต้องเผชิญสภาวะความกดดันทางสังคมตามช่วงอายุต่าง ๆ ได้แก่ ช่วงอยู่ในครรภ์ ช่วงวัยแรกเกิด ช่วงวัยเด็ก ช่วงวัยรุ่น ช่วงวัยเจริญพันธุ์ ช่วงวัยชรา ผู้หญิงมักถูกบังคับให้อยู่ภายใต้กรอบว่าจะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ การเติมแต่งภาพลักษณ์ที่พึงมี จนกระทั่งจุดท้ายสุดของการดำเนินเรื่องที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเหน็ดเหนื่อยในการต่อสู้ เพื่อให้เกิดความอิสระแก่ตนเองและการเดินเรื่องนั้นยังคงมีต่อไปเรื่อย ๆ อย่างหาจุดสิ้นสุดไม่ได้ เห็นได้ว่า ผู้ศึกษามุ่งเน้นการวางโครงเรื่องที่เรียบง่ายจากจุดเริ่มต้นสู่ลำดับต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. การคัดเลือกนักแสดง

นับเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เกิดขึ้นหลังจากผู้สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์กระทำหลังจากการดำเนินการออกแบบบทการแสดง เพื่อค้นหานักแสดงที่มีความตรงต่อความต้องการของผู้สร้างสรรค์ ทั้งด้านทักษะ อารมณ์ ความสามารถ ช่วงเวลาการฝึกซ้อมที่จะทำให้การนำเสนอผลงานการแสดงมีความสมบูรณ์และตรงต่อความต้องการของเจ้าของผลงานมากยิ่งขึ้น ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการคัดเลือกนักแสดง โดยคำนึงถึงเพศภาวะที่สอดคล้องกับหัวข้อที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ ดังนั้นหัวใจสำคัญของการคัดเลือกนักแสดงในครั้งนี้ นักแสดงต้องเป็นเพศหญิงเท่านั้น มีความสมบูรณ์ของอวัยวะครบ 32 ประการ และต้องเป็นบุคคลที่มีสัดส่วนความยาวของเส้นผมที่ไม่สั้นกว่าระดับไหล่

3. การออกแบบลีลานาฏศิลป์

เป็นองค์ประกอบที่นำเสนอลีลาท่าทาง การเคลื่อนไหวของนักแสดงเพื่อสื่อสารถึงประเด็น อารมณ์ ความรู้สึก ในโครงเรื่องที่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเริ่มต้นจากการสำรวจการเคลื่อนไหวของเส้นผมนักแสดงในที่นี่ถือเป็นการใช้เส้นผมแทนสัญลักษณ์ของความเป็นผู้หญิง อีกทั้งเป็นการปิดบังใบหน้าเพื่อไม่ให้แสดงอารมณ์ผ่านทางสีหน้า ในที่นี่ผู้ศึกษาได้ตั้งเป้าหมายเพื่อให้การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในครั้งนี้ไม่ใช่รูปแบบการแสดงออกทางสีหน้า ดังเช่นละคร ดังนั้น ในกระบวนการออกแบบลีลานาฏศิลป์ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาจากความไม่เท่าเทียม ความขาดอิสรภาพ การถูกกำหนดบทบาทให้อยู่ในฐานะที่เป็นรอง เมื่อเทียบกับผู้ชาย ตั้งแต่เกิดไปจนกระทั่งเติบโตซึ่งถือเป็นประเด็นในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรม มีเอกลักษณ์เฉพาะในงานนี้ และหาแนวทางใหม่ในการนำเสนอ โดยมุ่งค้นหาการเคลื่อนไหวจากท่าทางในชีวิตประจำวัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การมุ่งค้นหาการเคลื่อนไหวจากท่าทางในชีวิตประจำวัน

ท่าทาง	คำอธิบาย	ท่าทาง	คำอธิบาย
	นักแสดงเคลื่อนไหวขึ้นส่วนของร่างกายทั้งแขนและขาบนก่อนเส้นผมด้วยความอ่อนโยน เพื่อแสดงถึงลักษณะการดูแลครรภ์ของมารดา		นักแสดงทั้งหมดสวมชุดสีแดง เมื่อรวมกันให้ความรู้สึกถึงความเป็นก้อนสีแดง ซึ่งอาจจะตีความหมายถึงก้อนเลือด ก้อนเส้นผมที่มีความพลิ้วไหว นำสายตา
	นักแสดงทั้งสองทำท่าทางกระโดดโลดเต้น จับมือพร้อมกับวนรอบ แสดงท่าทางการเล่นสนุกสนาน		มุ่งเน้นการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันคำนึงถึงการเคลื่อนไหวของเส้นผม ทั้งการสั่น การวิ่ง การกระจายตัวของเส้นผม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ท่าทาง	คำอธิบาย	ท่าทาง	คำอธิบาย
	นักแสดงทั้งสองจับเส้นผม โดยผู้ศึกษากำหนดให้ ทั้งสองแสดงท่าทางการถักเปีย ซึ่งเป็นท่าทางจากประสบการณ์ที่ผู้ศึกษาได้พบเห็นมาจากช่วงชีวิตในวัยเด็ก		กลุ่มนักแสดงได้ถูกจัดวางองค์ประกอบให้เห็นกลุ่มก้อน โดยมีระดับ และองศาที่ต่างกัน แต่ใช้ลักษณะท่าทางที่เหมือนกัน ใช้ท่าทางการหิ้วกระเป๋า ผู้หญิงมาออกแบบลีลานาฏยศิลป์
	นักแสดงทุกคนทำท่าทางการกำมือ เพื่อแสดงอาการความกดดันที่ต้องเผชิญ		แสดงสภาวะความกดดัน ความไม่เท่าเทียมผ่านท่าทางการใช้เท้าของนักแสดงคนหนึ่ง วางไว้บนหลังของนักแสดงอีกคนหนึ่ง

4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะ ความเด่นชัดของตัวละครที่ผู้แสดงสวมบทบาท ในทางด้านนาฏยศิลป์ เครื่องแต่งกายจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักแสดง ไม่เป็นอุปสรรค โจแอน เอส และเบ็ตตี้ ดี และบรรณาธิการ (Joan S. & Betty D., Editors) ได้อธิบายถึงความสำคัญเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกายว่า “เครื่องแต่งกายถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ขยายความการเคลื่อนไหวร่างกายของนักเต้นไม่ใช่เครื่องประดับร่างกายเท่านั้น แต่เป็นสื่อที่นักออกแบบท่าเต้นใช้กับร่างกายของนักเต้น เพราะฉะนั้นการออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อนักเต้น จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย ควรจะมีความยืดหยุ่นและเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดที่มีความขัดแย้งกัน เสื้อผ้าจะเป็นสิ่งที่สื่อสารแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ จำเป็นต้องออกแบบให้สอดคล้องกับการเต้นเป็นหลัก สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่จำเป็นต้องใช้การลงทุนที่มาก เน้นความสนุกที่ตอบสนองแนวความคิด” (Joan & Betty, 1998, pp. 56-60)

ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายสำหรับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิด
นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

5. การออกแบบเสียง

เสียงเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สามารถกระตุ้นให้นักแสดงมีส่วนร่วมไปกับการแสดง “ความสำคัญด้านการออกแบบเสียงไม่เพียงแต่เป็นการกำหนดจังหวะของนักเต้น หรือการสะท้อนบอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกเท่านั้น การเลือกออกแบบเสียง เพลง หรือความเจียบที่ให้ความสนใจในเสียงบรรยากาศ ณ ขณะนั้น อาจจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือการมุ่งเน้นของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ (Sunvaraphiphu, 2017, p. 121) ผู้ศึกษาได้ค้นหารูปแบบของเสียงที่มีเอกลักษณ์ มุ่งเน้นการให้ความรู้สึกแก่ผู้ชม โดยเสียงที่เลือกใช้นั้นเป็นเสียงสังเคราะห์จากศิลปินคาร์ลเฮียน สต็อคเฮาเซน (Karlheinz Stockhausen) นักประพันธ์เพลงจากประเทศเยอรมนี ที่ให้ความรู้สึกถึงจุดเริ่มต้น และการใช้เสียงของผู้หญิงที่ไม่ได้สื่อความหมายสู่การประพันธ์เพลง ที่มุ่งเน้นให้ผู้รับฟังมีอิสระในการตีความด้านเสียงที่ตนเองได้ยิน อีกทั้งผู้ศึกษาได้เลือกใช้เพลงจากภาพยนตร์เรื่องเอมีลี (Amelie) ภาพยนตร์ชื่อดังจากประเทศฝรั่งเศสที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผู้หญิงเช่นกัน

6. การออกแบบพื้นที่แสดง

การออกแบบพื้นที่แสดงเป็นการกำหนดรูปแบบ ตำแหน่งของนักแสดงบนพื้นที่ที่ดำเนินการแสดง โดยเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในปัจจุบันมีการให้อิสระมากขึ้นในการดำเนินการแสดงที่ไม่จำกัดเฉพาะเวทีในโรงละครเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่แสดงในนาฏศิลป์ยุคหลังสมัยใหม่ที่แสดงถึงความหลากหลายทางด้านการใช้สอยนอกโรงละครดังที่ เกฮ์ม ฮูสมานน์ วิลค์ (Gehm, Husemann, Wilcke[eds], 2007, p. 143) จากการทดลองนี้ การแสดงชิ้นนี้พบว่าการออกแบบพื้นที่ไม่ได้มีผลต่อเนื้อหาของการแสดงซึ่งสอดคล้องไปกับแนวคิดศิลปะรูปแบบหลังสมัยใหม่ได้ออกแสดง 4 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 งาน SSRU Dance Festival 2018 ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ครั้งที่ 2 งาน 8th SWU International Festival of Arts and Culture 2018 ณ หอดนตรีและการแสดงอโศกมนตรี 1 ชั้น 4 ครั้งที่ 3 งานเทศกาลการเต้นนานาชาติ 2561 (International Dance Festival 2018) และครั้งที่ 4 งาน แดนซ์เอ็กซ์เชนจ์ เทศกาลการเต้นนานาชาติฟิลิปปินส์ (Dance Xchange, The Philippines International Dance Festival) พบว่าพื้นที่ไม่ได้มีผลต่อการรับรู้ทางด้านเนื้อหาการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อสาร

7. การออกแบบแสง

การออกแบบแสงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสนับสนุนการแสดง แสงในแต่ละลักษณะจะให้ความเด่นชัด ดึงดูดอารมณ์ความรู้สึก แต่ในแนวคิดด้านนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ กระบวนการในการสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความหมายในผลงานศิลปะถือเป็นประเด็นสำคัญในการสื่อสารมากกว่าการกำหนดรูปแบบงานเฉพาะภาพลักษณ์ ดังนั้นในงานชิ้นนี้การออกแบบแสงถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ผู้สร้างสรรค์สามารถให้อิสระมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานที่สามารถออกแบบแสงที่เกิดจากโรงละครเพื่อสร้างบรรยากาศอย่างประดิษฐ์ให้ผู้ชมคล้อยตาม หรือใช้แสงตามธรรมชาติที่มุ่งเน้นกระบวนการสื่อสารเนื้อหาผ่านลีลาท่าทาง และให้อารมณ์ร่วมในสถานการณ์ ณ ขณะนั้นอย่างเป็นธรรมชาติ

ภาพที่ 2 การพื้นที่และแสงสำหรับการแสดง

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

8. การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง

“อาจขึ้นอยู่กับแรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ สามารถใช้เพื่อให้ผู้ชมตีความเชิงสัญลักษณ์ในการแสดงใช้เป็นทิศทางการเข้าออกของนักแสดงเป็นต้น อย่างไรก็ตามการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงนั้นขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้และการออกแบบในพื้นที่สำหรับการแสดงนั้น ๆ เป็นสำคัญ” (Chamnanmor, 2014, p. 56) ดังนั้นจากทฤษฎีข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การนำเสนอด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำสิ่งของเพื่อนำเสนอในเชิงสัญลักษณ์ แต่อาจใช้ส่วนอวัยวะของร่างกายในการนำเสนอผ่านรูปแบบการเคลื่อนไหว ลีลาการจัดองค์ประกอบภาพการแสดงเพื่อให้เกิดความหมายในการแสดงที่จะเกิดขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการสร้างสรรครูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการสร้างสรรคานาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ และได้รับคัดเลือกเพื่อร่วมการแสดงระดับนานาชาติ 3 รายการ ผู้ศึกษาจึงได้สรุปรูปแบบการสร้างสรรคโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การออกแบบบทการแสดงผู้ศึกษาได้ออกแบบโครงเรื่องการแสดงโดยแบ่งเป็นช่วงการแสดงตามช่วงอายุ การเจริญเติบโต โดยเริ่มจากการจุดเริ่มเรื่องของการแสดงผ่านการนำเสนอช่วงการอยู่ในครรภ์ มีการเคลื่อนไหวเล็กน้อยของร่างกาย เพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นคำถามให้แก่ผู้ชม ต่อด้วยช่วงวัยแรกเกิดแสดงท่าทางด้วยความไม่มั่นคง ความสั่นคลอนของการเริ่มการดำเนินชีวิต ช่วงวัยเด็กเน้นความสนุกสนานความสดใส แต่อยู่ภายใต้กรอบบางอย่างของสังคม ช่วงวัยเจริญพันธุ์วัยที่ถูกกำหนดด้วยภาพลักษณ์ของสังคมที่มีต่อผู้หญิง และช่วงสุดท้ายคือช่วงวัยชรา แสดงถึงความเหน็ดเหนื่อยและการทำซ้ำไปมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. การคัดเลือกนักแสดง ประกอบไปด้วยนักแสดงหญิง 5 คน โดยผู้ศึกษาคัดเลือกจากความยาวของระดับเส้นผม ที่ต้องมีความยาวเกินระดับหัวไหล่ เนื่องจากผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเสนอท่าทางการเคลื่อนไหวผ่านเส้นผม พร้อมทั้งนักแสดงทั้ง 5 คน ต้องมีทักษะในการเคลื่อนไหวในรูปแบบนาฏศิลป์ตะวันตกอันจะมีความเข้าใจทางด้านร่างกายที่ดี อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีเวลาฝึกซ้อมและพัฒนาผลงานนาฏศิลป์ชิ้นนี้ไปพร้อมกับผู้ศึกษา

3. การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการออกแบบลีลานาฏศิลป์ภายใต้แนวคิดของรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นกระบวนการการสร้างสรรคในแต่ละกระบวนการผ่านแนวคิดความเรียบง่าย ทำน้อยได้มาก และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักแสดงใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันพัฒนาการนำเสนอให้รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ครั้งนี้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการออกแบบเครื่องแต่งกายผ่านแนวคิดความเรียบง่าย โดยเลือกรูปแบบเครื่องแต่งกายเพียงชิ้นเดียว ใช้วัสดุที่มีความยืดหยุ่น สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักแสดงเป็นสำคัญ ฝ้ายผู้ศึกษาเลือกใช้ลายดอกไม้บนพื้นผ้าสีแดงที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นผู้หญิง

5. การออกแบบดนตรีและเสียงประกอบการแสดง ในช่วงต้นของการแสดงผู้ศึกษาเลือกใช้เสียงสังเคราะห์ ที่ให้ความรู้สึกถึงการเริ่มต้นสอดประสานกับโครงเรื่องที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นผู้ศึกษาได้เลือกใช้ดนตรีที่มีจังหวะให้ความรู้สึกสนุกสนาน สดใส สลับกับเสียงเปียโน ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมให้พิจารณาการแสดง และในช่วงสุดท้ายของการแสดงผู้ศึกษาใช้เสียงสังเคราะห์เสียงที่มีเสียงผู้หญิงเป็นเสียงหลักในการส่งเสริมการแสดง

6. การออกแบบสถานที่แสดง เนื่องจากแสดงผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนาและนำเสนอผ่านเทศกาลการแสดงหลากหลายสถานที่ ซึ่งผู้รับชมสามารถรับรู้ถึงสารที่ผู้ศึกษาต้องการนำเสนอได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสถานที่เป็นสำคัญ ดังนั้นการแสดงชุดนี้มีความอิสระจากพื้นที่ในการนำเสนอ

7. การออกแบบแสง เช่นเดียวกับการออกแบบสถานที่ที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการนำเสนอ ถึงแม้ว่าแสงจะไม่ได้มีผลต่อเนื้อหาการแสดงเป็นสำคัญ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าแสงจะช่วยส่งเสริมความรู้สึกในระหว่างการรับชมการแสดง แสงที่ใช้จำเป็นต้องส่งเสริมสีของเครื่องแต่งกายและการเคลื่อนไหวของนักแสดงให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8. ด้านการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงผู้ศึกษาได้นำควมรวมกับการออกแบบลีลานาฏศิลป์ โดยใช้ท่าทางของร่างกายกับเส้นผมเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายต่าง ๆ การแสดงสร้างสรรค์ชิ้นนี้

อภิปรายผล

การสร้างสรรครูปแบบนาฏยศิลป์ชุดซีเทเลส...ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่เป็นการศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ค้นหารูปแบบขององค์ประกอบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ ทั้งด้านการออกแบบบทการแสดง การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบดนตรีและเสียงประกอบการแสดง การออกแบบสถานที่แสดง และการออกแบบแสง จากผลการวิจัยพบว่าด้านการออกแบบสถานที่แสดง และด้านการออกแบบแสงนั้นมีความอิสระ ไม่ได้มีผลกระทบสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาหรือความหมายที่ซ่อนอยู่ในการแสดง ส่งผลให้การนำเสนอผลงานชุดนี้นั้นสามารถเข้าร่วมในเทศกาลการแสดงนาฏยศิลป์ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ที่เปิดกว้างให้อิสระการสร้างสรรคนาฏยศิลป์ที่จำเป็นต้องดำเนินงานให้ครบองค์ประกอบดังที่เคยผ่านมามากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ในรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ยังคงไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย อาจเนื่องด้วยจากรูปแบบการศึกษา ข้อมูลอันจะส่งเสริมให้นักนาฏยศิลป์ในประเทศไทยมีความรู้ความเข้าใจยังมีในปริมาณไม่มากนัก หากการศึกษาการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ได้รับ หรือมีผู้ค้นคว้าข้อมูลอันทันสมัยอยู่ในกระแสสังคมโลก อาจทำให้รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ในประเทศไทยมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. สร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์นอกจากจะสะท้อนเรื่องราวความเป็นมาที่ผู้ศึกษาได้รับแรงบันดาลใจ และผู้ศึกษาสามารถสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ในรูปแบบศิลปะเพื่อศิลปะ แต่ยังคงต้องศึกษาหาข้อมูลในเชิงลึกเพื่อให้กระบวนการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ขึ้นนั้น ๆ ดำเนินโครงสร้างไปอย่างมีเหตุและมีผลในการดำเนินการสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องไปกับจุดมุ่งหมายของรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ ที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินงานมากกว่าการคำนึงผลลัพธ์ที่ออกมา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยานักศึกษานักวิชาการนาฏยศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นอย่างยิ่งในความทุ่มเท อดทน ในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์รูปแบบหลังสมัยใหม่ขึ้นนี้

เอกสารอ้างอิง

- Buranajaroenkij, D. (2017). *Feminist Philosophy and Social Movement of Women in Thailand: Analyzing People Related to the Proposal*. Bangkok : Friedrich Ebert Stiftung. (In Thai)
- Chamnanmor, D. (2014). *The Dance Creation to Stop Violence on Women*. A Thesis for Degree of Doctor of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Charassri, N. (2005). *Western Dance History*. Bangkok : Chulalongkorn Publishing. (In Thai)
- _____. (February 21, 2017). Professor at Dance Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University. *Interview*. (In Thai)

- Chotimukta, Q. (2018). *The Creation of Dance Reflecting Female's Pressure Leading to Murder*. Degree of Doctor in Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Gehm, S., Husemann, P., & Wilcke, K. V. (eds.). (2003). *Knowledge in Motion Perspective of Artistic and Scientific Research in Dance*. North America : Transaction Publishers.
- Joan S., & Betty D., (1988). *DANCE THE ART OF PRODUCTION* (3rd ed.). Hightstown, NJ : Princeton Book.
- Mattayomnant, W. (2015). *The Creation of Dance from Concept upon Narayana's Reincarnations*. Degree of Doctor of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Na Nakorn, T., Thamtai, P., Keawka, M., Keawsanit, R., Katepol R., Chairos S., & Chaiwan, S. (2002). *Women and the Constitution: A Journey to Equality*. Bangkok : P.Press Co.,Ltd. (In Thai)
- Pinkaew, W. (2011). *Postmodern Art Education Paradigm in Thailand*. A Thesis for Doctor of Arts in Art and Culture Research, Srinakarinwirot University, Bangkok. (In Thai)
- Sunvaraphiphu, T. (2017). *The Creation of a Dance by The Vitruvian Man*. A Thesis for Degree of Doctor in Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Suwanthada, P. (2011). Mae Ploy and Feminism. *Humanities & Social Sciences*, 28(3), 51-72. (In Thai)
- Tungcharoen, V. (2002). Post-Modernism : Post-Modern Art. Associate Member, the Academy of Arts, the Royal Institute. *The Journal of the Royal Institute of Thailand*, 27(2), 330-341. (In Thai)
- Vudhaditya, V. (March 7, 2017). Miss. Academic. *Interview*. (In Thai)

ผู้เขียนบทความ

นายธนกร สรรยวารภิญ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาานาฏยศิลป์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1060 ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
E-mail: tanakorn.su@bsru.ac.th